

Kenniscentrum Begrijpend Lezen

Voor u gelezen in 2020

Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek

www.kenniscentrumbegrijpendlezen.nl

Broekhof, K. (2020). Het belang van ondersteuning voor tekstbegrip. In A. Kraal (Ed.), *Voor u gelezen in 2020: Samenvattingen van actueel internationaal wetenschappelijk onderzoek* (pp. 10-13). Rotterdam: Kenniscentrum Begrijpend Lezen.

Het belang van ondersteuning voor tekstbegrip

door Kees Broekhof, Sardes

Voor u gelezen:

Lupo, S.M., Tortorelli, L., Invernizzi, M., Ryoo, J.H. & Strong, J.Z. (2019). An Exploration of Text Difficulty and Knowledge Support on Adolescents' Comprehension. *Reading Research Quarterly*, 54(4), 457-479. doi:10.1002/rrq.247

Veel leerlingen in het voortgezet onderwijs begrijpen de teksten in de schoolboeken niet goed. Lupo en haar collega's (2019) wilden vaststellen wat het effect is van tekstniveau (makkelijke versus moeilijke teksten), in combinatie met verschillende soorten ondersteuning op het tekstbegrip van adolescenten (14-15-jarigen). In een interventie die twaalf weken duurde lazen 293 leerlingen 24 teksten op een verschillend niveau, waarbij het lezen werd voorafgegaan door twee verschillende typen ondersteuning: Know-Want to Know-Learned (KWL) of Listen-Read-Discuss (LRD). Voor 42 procent van de leerlingen was Engels de tweede taal. Het niveau van de teksten bleek voor de meeste leerlingen niet van invloed op het tekstbegrip. Alleen leerlingen die ver onder het gemiddelde lazen hadden baat bij de eenvoudigere tekst. De KWL-aanpak bleek de meest effectieve vorm van ondersteuning.

Het probleem:

lage leesvaardigheid adolescenten

Uit onderzoek blijkt dat veel leerlingen in het voortgezet onderwijs schoolboekteksten niet goed begrijpen. In de Verenigde Staten gaat het om twee derde van de leerlingen van 13 jaar, die onvoldoende scoren op de

leestoets van de *National Assessment of Educational Progress*. Uit het meest recente internationale PISA-onderzoek blijkt dat het in Nederland gaat om bijna een kwart van de 15-jarigen. De vraag is hoe deze leerlingen het best geholpen kunnen worden.

Oplossing 1: eenvoudiger teksten

Een eerste oplossing om leerlingen te helpen om leesteksten beter te begrijpen is het vereenvoudigen van de teksten. De gedachte hierachter is dat het voor leerlingen frustrerend en onproductief is om te worstelen met teksten die ver boven hun niveau liggen. Door leerlingen die onder het gemiddelde niveau lezen eenvoudigere teksten aan te bieden zouden deze leerlingen de inhoud beter begrijpen, zou frustratie vermeden worden en zou er beter geleerd worden. Deze opvatting heeft in Amerika geleid tot een markt van publicaties en websites met leerteksten op verschillende niveaus, die docenten de mogelijkheid biedt om leerlingen met uiteenlopende leesniveaus toegang te geven tot teksten van verschillende niveaus over hetzelfde onderwerp.

Oplossing 2: gerichte ondersteuning

Een tweede oplossing, die steeds meer aandacht krijgt, gaat niet zozeer uit van het niveau van de tekst, maar meer van de ondersteuning die de docent biedt aan leerlingen met een lage leesvaardigheid. Voorstanders van deze oplossing stellen dat deze leerlingen bij het lezen van moeilijke teksten met onbe-

kende woorden en complexe grammatica en tekststructuren gerichte ondersteuning moeten krijgen, omdat ze dan juist leren om met deze teksten om te gaan. Men stelt dat eenvoudigere teksten zelfs contraproductief kunnen werken, doordat die te weinig uitdaging bieden en de ontwikkeling van tekstbegrip en woordenschat zullen beperken. Omdat eenvoudigere teksten minder moeilijke woorden en details bevatten, verwerven de leerlingen uiteindelijk ook minder inhoud. Hierdoor raken zij verder achterop bij de leerlingen die rijkere teksten lezen.

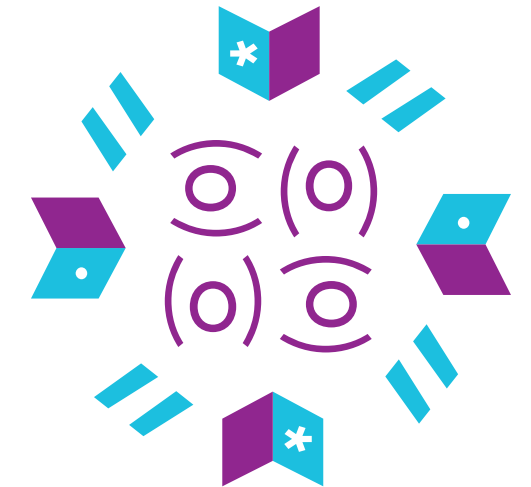
De behoeften van de leerlingen

De oorzaken van de begripsproblemen van lezers in het voortgezet onderwijs zijn divers. Sommige leerlingen hebben een andere moedertaal, wat het moeilijker kan maken om de taal op school te begrijpen. Tijdens het lezen wordt het werkgeheugen van deze leerlingen mogelijk overbelast, omdat zij voor het begrip uit twee taalsystemen tegelijk moeten putten (Verhoeven, 2011). Deze leerlingen hebben soms baat bij kortere teksten en een eenvoudiger vocabulaire. Andere problemen kunnen te maken hebben met de kennis over het onderwerp. Voor het

begrijpen van een tekst is het belangrijk om over voorkennis en de bijbehorende woordenschat te beschikken. Sommige lezers beschikken daar niet over. Andere lezers beschikken er wel over, maar slagen er niet in om die te integreren in hun leesproces. Goede lezers activeren de juiste kennis en woordenschat en leggen de juiste verbanden tijdens het lezen.

Het onderzoek

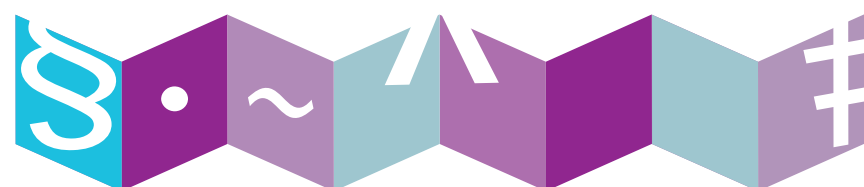
Dit onderzoek richtte zich op het effect van ondersteuning op tekstbegrip bij het werken met eenvoudige en moeilijke teksten. Deelnemers waren 293 leerlingen van 14-15 jaar oud in 17 klassen van drie *high schools*. De helft van de leerlingen had een 'Caucasian' achtergrond (witte Amerikanen), de overige leerlingen hadden een andere achtergrond (Hispanic, African American, Asian, 'overig'); voor 42 procent was Engels niet de moedertaal. Het onderzoek besloeg 12 weken, waarin de leerlingen 24 teksten lazen, in makkelijke of moeilijke versies, met ondersteuning in de vorm van ofwel KWL (*Know-Want to Know-Learned*) ofwel LRD (*Listen-Read-Discuss*). De leerlingen kregen twee lessen per week van elk 45 minuten. Het effect op het begrip van de tekst werd gemeten met vragen over de tekst. Het effect op de algemene vaardigheid in begrijpend lezen werd voor en na de interventie gemeten met een gangbare test voor algemeen tekstbegrip (*Gates-MacGinitie Reading Tests* – GMRT-RC).

In de KWL-lessen stelde de docent vooraf vragen over het onderwerp en ging met de leerlingen in gesprek over wat zij over het onderwerp wilden leren. Na het lezen besprak de docent wat de leerlingen geleerd hadden. Alles werd opgeschreven in een schema op het bord. De LRD-lessen bestonden uit een combinatie van een lezing door de docent en stellingen, video's, gesprekken in kleine groepen of PowerPointpresentaties. Tijdens het lezen hielden de leerlingen in een schema bij in hoeverre de tekst hun opgebouwde voorkennis bevestigde of tegensprak. Na het lezen ging de docent met de leerlingen in discussie over de tekst. Beide typen lessen bestonden uit 20 minuten voorwerk, 10 minuten lezen en 15 minuten nabespreken.

Resultaten

De meeste leerlingen scoren niet beter op tekstbegrip als de tekst is vereenvoudigd. Slechts een (kleine) subgroep had profijt had van makkelijke teksten: de leerlingen

die ver onder het gemiddelde scoorden op begrijpend lezen; bijna twee derde van deze groep bestond uit leerlingen met een andere moedertaal dan Engels. Hoewel de onderzoekers hadden verwacht dat leerlingen die moeilijke teksten lezen meer vooruitgang zouden boeken dan leerlingen die makkelijker teksten lezen, bleek dit niet het geval: ongeacht het tekstniveau gingen alle leerlingen significant vooruit op de algemene leesbegriptoets, meer dan op basis

van landelijke gegevens verwacht kon worden. Dit is een opvallende uitkomst, gezien de korte duur van de interventie (12 weken). Kennelijk levert *scaffolding*, in de vorm van ondersteuning voorafgaand aan het lezen en na het lezen gevolgd door een gesprek over de tekst, een aanzienlijke bijdrage aan het tekstbegrip van leerlingen. De vormen van ondersteuning waren overigens niet even effectief: de KWL-aanpak was beduidend effectiever dan de LRD-aanpak.

Conclusies voor de onderwijspraktijk

1. Het onderzoek heeft eens te meer aangetoond hoe belangrijk de rol van de docent is om het tekstbegrip van adolescenten (14-15-jarigen) te verbeteren. Tekstbegrip neemt niet alleen toe door oefening in het zelfstandig lezen, maar ook door gerichte ondersteuning vooraf (*scaffolding*) door de docent.
2. *Know-Want to Know-Learned*, in Nederland ook wel bekend als het 'WWW-schema' (Wat weet ik al-Wat wil ik weten-Wat heb ik geleerd), is een effectieve vorm van *scaffolding* die leerlingen helpt om teksten beter te begrijpen. De les moet hiervoor wel aangepast worden, want er is relatief veel tijd nodig (in dit onderzoek 20 minuten) om deze techniek goed uit te voeren. Om te voorkomen dat er leestijd verloren gaat, is het raadzaam om de les langer te maken.
3. Om leerlingen beter te maken in begrijpend lezen is het niet nodig om eenvoudigere teksten aan te bieden. Ook zwakke lezers kunnen leren van moeilijke teksten, mits de docent zorgt voor adequate ondersteuning. Alleen de allerzwakste lezers hebben baat bij eenvoudigere teksten.

Bron:

Verhoeven, L. (2011), Second Language Reading Acquisition. In M.L. Kamil, P.D. Pearson, E.B. Moje & P.P. Afflerbach (eds.), *Handbook of Reading Research* (Vol. 4, pp. 661-683). New York, NY: Routledge.